

מדברי ראש ישיבת עטרת ירושלים
הרב שלמה אבינר שליט"א

הוכן ע"י הרב מרדכי ציון – דף קיא

וידאו בלוג של הרב שליט"א: www.video.maale.org.il

אישה כרב קהילה

שאלה: האם אישה יכולה לשמש כרבנית קהילה? מתחוללת סערה בארצות הברית בענין זה, אנא יואיל כבוד הרב לחוות דעת תורה בעניין, ישמעו חכמים ויוסיפו לקח. ואל נא יטען הרב שכבודו במזרח וארה"ב בסוף מערב, שהלא הרב שהסמיך את האישה הנ"ל לרבנית, גם הוא מירושלים.

תשובה: זה אינו רעיון טוב. מהי מטרת המהלך? אם המטרה הינה שנשים תוכלנה לתת הדרכות, הרי נשים נתנו הדרכות במשך כל הדורות. מן הדין, מי שידוע הלכה יכול לפסוק בענייני הלכה, ולא צריך לכך סמיכה (רמ"א יו"ד רמב, יד). ישנם רבנים רבים שאין להם סמיכה. כידוע, לחפץ חיים לא היתה סמיכה, עד שהיה לו בה צורך כדי לקבל ויזה, והג"ר חיים עוזר גורודזנסקי נתן לו. כתוב בפתחי תשובה (ח"מ ז סק"ה), שאף שאישה פסולה לדון, מ"מ אישה חכמה יכולה להורות הוראה. כלומר, אישה שידועת הלכה יכולה להדריך, וכך היה בכל הדורות. דבורה הייתה תלמידה חכמה. כתוב בבבא בתרא (ק"ט, ב): "**בנות צלפחד חכמניות הן**". ובגמרא מובא על ברוריה וילתא שהיו תלמידות חכמות. הג"ר עובדיה יוסף פסק בשו"ת יחווה דעת (ג, עב) שמצוה לקום מפני אשה חכמה בחכמת התורה. יש לקום לפני אשת חבר, ויש לקום לפני תלמידה חכמה (עיין כל המקורות שם).

כיצד ידעו לשאול את אותן נשים? באופן טבעי. כמו שידעו באופן טבעי שיש לשאול שאלות את הגר"מ פיינשטיין והגר"ר אהרן קוטלר. רוב השאלות שרבנים מקבלים היום אינם עניינים חדשים, אלא עניינים שכבר נפסקו בספרים. בכל בית ספר לבנות ישנן תלמידות חכמות שמלמדות דינים והלכה לבנות, וזה לא דבר חדש. כתב הג"ר משה פיינשטיין בשו"ת אגרות משה, (או"ח ד, מט) שבעיקרון אשה יכולה לקיים מצות ציצית, אבל הכל תלוי במגמה: "**אבל פשוט שהוא רק בחשקה נפשה לקיים מצות אף כשלא נצטוותה, אבל מכיון שאינו לכוונה זו אלא מצד תורעמותה על השי"ת ועל תורתו אין זה מעשה מצוה כלל אלא אדרבה מעשה איסור שהאיסור דכפירה שחושבת דשייך שיהיה איזה חלוף בדיני התורה היא עושית גם במעשה שחמיר**". בדומה לזה, כתב

הג"ר פיינשטיין (שם יו"ד ב, מה) לגבי מינוי אשה כמשגיחה. הכל תלוי במגמה, האם העיקר הינו חיזוק התורה. גם לדבר מצווה, צריך כוונות טובות. עם ישראל רצו מלך, וקיימת מצוה למנות מלך. ברם, לא היו להם כוונות טובות, אלא רצון להיות ככל הגוים (שמואל א ח, כ. סנהדרין כ, ב).

לכן, אין צורך שנשים תשמשנה כרבניות קהילה, אלא איש על מחנהו ואיש על דגלו. יכול להיות שישנן נשים עם כוונות טובות, ויש להן לאן ללכת. במדרשת נשמת קיימת תוכנית יועצות הלכה. הן לא מקבלות סמיכה, אבל הן לומדות ומלמדות הלכה. לסיכום, במשך כל הדורות, היו נשים חכמות שלימדו, והן אינן צריכות תואר רב, שזה סגנון רפורמי. ויש להוסיף, שאני אומר כאן את דעתי האישית, אך רבני אמריקה צריכים לפסוק בשאלה זו.

עלייה נגד רצון הורים

שאלה: האם מותר לעלות לארץ נגד רצון ההורים?

תשובה: הרבה פוסקים סוברים שמצוות הישיבה בארץ ישראל דוחה את מצוות כיבוד אב ואם. דין זה בנוי על יסוד דברי הגמרא שנפסקו להלכה, שאם אמרו לו אביו ואימו לעבור על אחת ממצוות התורה, אין לו לשמוע להם.

כתוב בתורה (ויקרא יט, ג): "איש אימו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורן אני ד'". אמרו חז"ל: "יכול יהא כיבוד אב ואם דוחה שבת תלמוד לומר, איש אימו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורן, כולכם חייבים בכבוד" (יבמות ו, א. עי' בבא מציעא לב, א עם רש"י). כלומר, מי שאמר לו אביו לעבור על דברי תורה, בין שאמר לו לעבור על מצוות לא תעשה ובין שהורה לו לבטל מצוות עשה, הרי זה לא ישמע לו, וכן נפסק ברמב"ם (הלכות ממרים ו, יב) ובשולחן ערוך (יורה דעה רמ, טו).

ישיבת ארץ ישראל הינה מצווה מן התורה, כפי מה שכתב הרמב"ן (במדבר לג, נג וספר המצוות לרמב"ם, הוספות מצווה עשה ד'), ובפתחי תשובה (אה"ע עה, י), "ואם כן כל הזמנים שווים לקיום מצווה זו, וכן מבואר מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים. לכן, מצוות ישוב א"י דוחה מצוות כיבוד אב ואם, ואם אביו אמר לו שלא לעלות לארץ, אין שומעים לו. וכן כתבו המהר"ם מרוטנברג (שו"ת מהר"ם בן ברוך ס' עט), המבי"ט (א, קלט ומובא בפתחי תשובה אה"ע עה, ו), שו"ת מעיל צדקה (ס' כו) ושו"ת בית יהודה (ח"א יו"ד ס' נה).

ידוע על מקרים רבים, בהם הורים לבן שלמד שנה או שנתיים בישיבה בארץ והיה בדעתו להישאר, ביקשו ממנו שיחזור 'הביתה', יגמור את לימודיו, ואז יתמכו בו אם ירצה לעלות לארץ. ברם, הרבה פעמים התוכניות לא התגשמו, והבן נשאר בנכר.

שאלו תלמידי הגר"א בס' דורש לציון (עמ' רמז-רמח): מדוע אברהם אבינו ירד מצרימה בזמן הרעב, הרי הוא ידע שהוא מסכן את חייו בגלל יופייה של שרה אשתו, עד שאמר לשרה: "אמרי נא אחתי את" (יב, יג), היה עליו לנסוע לארם נהרים, שם הייתה משפחתו! וענו: אברהם אבינו פחד שאם הוא יחזור לארצו ולמולדתו, הוא לא יצליח לעלות לארץ פעם נוספת. לכן העדיף להכניס את עצמו לסכנה במצרים, במקום לחזור לארם נהרים. [ראה פירוש רש"י בראשית יא, לב].

לכן, בן לא צריך לשמוע לאביו ואמו שאומרים לו לצאת מארץ ישראל, אבל עליו להסביר להם ברגישות. אמנם, רבקה לא נהגה ככה. בתואל ולבן לא רצו שרבקה תתחתן עם יצחק ותעלה לארץ, אבל היא אמרה (בראשית כד, נח): "אלך" ופרש רש"י: "מעצמי, ואף אם אינכם רוצים". אמנם, אנו מסבירים באופן נעים. ובעזרת ד', ההורים יעלו עם שאר המשפחה.

[וכן פסק רבנו הרב צבי יהודה (לנתיבות ישראל ב, מ), הראשון לציון הג"ר יצחק נסים בשו"ת יין הטוב (ח"ב יו"ד ס' ז), הג"ר שאול ישראלי (עמוד הימיני ס' כב), הג"ר עובדיה יוסף (שו"ת יחווה דעת ג, סט. ד, מט. שו"ת יביע אומר ח"ו יו"ד ס' מ אות ה-ו), הג"ר חיים דוד הלוי (שו"ת עשה לך רב א, יז) והרב אליעזר מלמד (קונטרס פניני הלכה על מצות ישוב א"י עמ' טז). וכתב הג"ר משה שטרנבך (שו"ת תשובות והנהגות ב, תמט) שאם אדם רוצה לעלות לארץ כדי להתחזק בתורה או לתת לבניו אווירה של תורה, מותר לעלות נגד רצון הוריו. וכל זה שלא כשו"ת מנחת אלעזר (ה, יב), ציץ אליעזר (יד, עג) ושערים מצויינים בהלכה (קמג, ט בקונטרס אחרון).]

תודה חן חן לאיתמר סג"ל על העריכה.

